
Kyrkomötet
Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2017:14

Stiftens tillsyn av församlingarna

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2017:118 med förslag att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda stiftens tillsynsroll, utifrån såväl anställda som förtroendevalda som resurser. Utskottet framhåller att biskopens och stiftets tillsynsroll beskrivs i kyrkoordningen och tillämpas i enlighet med detta i stiftet. Utskottet föreslår att motionen avslås.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2017:118.

Motionens förslag

Motion 2017:118 av Jesper Eneroth och Sofija Pedersen Videke, Stiftens tillsyn av församlingarna

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda stiftens tillsynsroll, utifrån såväl anställda som förtroendevalda som möjliga resurser.

Bakgrund

När lagen (1998:1591) om Svenska kyrkan och kyrkoordningen tillkom bestämdes stiftets grundläggande uppgift till att främja och ha tillsyn över församlingslivet. Närmare bestämmelser om tillsynen finns i 57 kap. 1 § i kyrkoordningen som inleds med att ange att stiftet ska ha tillsyn över verksamheten i stiftets församlingar och pastorat. Sådant som ingår i tillsynen räknas upp och de åtgärder som direkt gäller församlingarnas och pastoratets verksamhet är

- ◆ råd, stöd och hjälp, dels i frågor som rör kyrkans lära, böcker, sakrament, gudstjänst och övriga handlingar, i rättsliga frågor, och i förvaltningsfrågor
- ◆ utfärdande av församlingsinstruktion,
- ◆ biskopens visitationer,
- ◆ befogenhetsprövning, och
- ◆ beslutsprövning.

I kyrkoordningsskrivelsen till 1999 års kyrkomöte (CsSkr 1999:3) framhöll Svenska kyrkans centralstyrelse som viktigt att främjande och tillsyn inte är två helt skilda uppgifter med en ”positiv” och en ”negativ” innebörd, utan i begreppet tillsyn ligger även att ge råd och stöd samtidigt som främjandet i vissa fall kan ses ur ett tillsynsperspektiv. Det underströks också att främjandeuppgifterna inte ska uppfattas som att stiftet passivt ska vänta på att dess tjänster ska efterfrågas av församlingarna utan

stiftet ska också ta egna initiativ som exempelvis genom den utbildnings- och fortbildningsverksamhet som bedrivs. Centralstyrelsen redovisade att några remissinstanser hade efterlyst närmare regler eller beskrivningar av vilka åtgärder som ska kunna vidtas i förlängningen av tillsynen, t.ex. om den som står under tillsyn vägrar efterkomma tillsynsorganets påpekanden. Centralstyrelsen framhöll att när det gäller ”den mer kontrollerande funktionen som också är en del av tillsynen kommer de åtgärder som står till förfogande för tillsynsorganet att variera beroende på vilken nivå och vilka frågor det handlar om”. Det är domkapitlet som har ansvaret för de mer specifika tillsynsuppgifterna i den ovan redovisade uppräkningslistan.

Vidare såg Centralstyrelsen det som självklart att ett självständigt trossamfund, i likhet med ideella föreningar av annat slag, i grunden bygger på att det finns ett samförstånd och en lojalitet från alla dem som deltar i verksamheten och en gemensam vilja att verka till det bästa för det som är trossamfundets uppgift.

Frågor om ytterligare möjliga åtgärder inom ramen för tillsynsfunktionen har efter kyrkoordningens tillkomst diskuterats främst i perspektiv av kyrkoordningens ställning och auktoritet inte minst i de fall en församling eller samfällighet inte har rättat sig efter tillsynsorganens beslut i beslutsprövningsärenden. I stor utsträckning har det gällt möjligheterna att införa något slags sanktioner vid medvetna brott mot kyrkoordningens bestämmelser. Motioner på detta område har behandlats i detta utskotts betänkanden TU 2000:16, 2003:8, 2007:4, 2011:15 och 2015:8.

Stiftet ska anställa den personal som behövs för stiftets verksamhet (6 kap. 4 § i kyrkoordningen), en verksamhet som har som huvudsyfte att främja och ha tillsyn över församlingens liv. Det medför att det ingår i de stiftsanställdas uppdrag att arbeta med sådant som är ett utflöde av stiftets tillsyn. Genom kyrkovalet väljs förtroendevalda till stiftsfullmäktige som i sin tur utser ledamöter till stiftsstyrelse och nämnder. De förtroendevalda utövar sina uppdrag inom ramen för det mandat som tillhör det förtroendevalda organ som de ingår i (kyrkoordningen, inledningen till sjunde avdelningen).

Församlingen eller pastoratet är arbetsgivare i förhållande till församlingens anställda. Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation företräder församlingar och pastorat i frågor om kollektivavtal på sätt som beskrivs i 34 kap. 6 § i kyrkoordningen. I alla andra frågor som gäller arbetsgivarskapet finns inte någon reglering av till vilket organ församlingen eller pastoratet ska vända sig för rådgivning. Många av dessa frågor torde riktas till och besvaras av Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation eller av stiftsanställda. Sedan stiftet inte längre har arbetsgivarfunktioner för präster och inte heller har någon uttalad uppgift i dessa frågor utöver stiftets generella främjande och tillsyn har dock behovet av arbetsrättslig kompetens på stiftskanslierna minskat medan behovet av resurser har ökat vad gäller att utöva stiftets tillsyn som förtydligats vad gäller att den även omfattar församlingarnas förvaltning.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2017:118.

När svåra situationer uppstår i församlingar är det av stor betydelse att ha en fungerande tillsynsfunktion som kan bidra till att lösa situationen. Tillsynen av församlingar är i kyrkoordningen given åt biskop och stift. Under senare år har stiftet byggt upp alltmer omfattande stödresurser för sin tillsynsfunktion som sedan några år även uttryckligen omfattar förvaltningen i församlingar och pastorat. När församlingar ställs inför problematiska situationer är det vanligt att de vänder sig till

stiftet och till Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation för att få råd och stöd och stiftskanslierna får också ofta på informellt sätt kännedom om svårigheter som uppstår i församlingarna. Beroende på vad det gäller för frågor kan biskop och stift engagera olika personer i tillsynen, även förtroendevalda. Den tillsynsuppgift som biskop och stift har är tydligt angiven i kyrkoordningen och utskottet föreslår därför att motionen avslås.

Uppsala den 5 oktober 2017

På Tillsyns- och uppdragsutskottets vägnar

Britas Lennart Eriksson, ordförande

Anna Tronêt, sekreterare

Beslutande: Britas Lennart Eriksson, ordförande, Inger Wahlman, Roine Olsson, Anna Forssell, Lars Risberg, Emilia Lindstrand, Hans-Olof Andrén, Emma Hedlundh, Mattias Rosenquist, Sven Kerst, Anna Ekström, Sten Elmberg, Lisbeth Göranson, Anders Novak och Johan Blix.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Margareta Carlenius, Catharina Erdtman, Kent Karlsson, Stefan Linderås, Bertil Murray, Ingrid Borgström, Helena Nordvall, Kerstin Rossipal, Anna-Lena Carlsson, Ann-Christin Alexius, Helena Elmqvist, Helena Björkman och Irene Leonardsson.

Biskoparna Eva Brunne och Per Eckerdal har deltagit i utskottets överläggningar.